

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

ДЕРЖАВОТВОРЧІ ТА ЦИВІЛІЗАЦІЙНІ ЗДОБУТКИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

НАЦІОНАЛЬНА ТА ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ

Збірник наукових праць
Випуск 1

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

ДЕРЖАВОТВОРЧІ ТА ЦИВІЛІЗАЦІЙНІ ЗДОБУТКИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

ISBN 978-966-2399-10-3

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

НАЦІОНАЛЬНА ТА ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ
Збірник наукових праць. Випуск 1

ДЕРЖАВОТВОРЧІ ТА ЦИВІЛІЗАЦІЙНІ ЗДОБУТКИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Київ-2011

УДК 94(477):351.858
ББК 63.3(4УКР)63
Д36

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 18533-7333Р від 29 грудня 2011 р.

*Рекомендовано до друку Вченою радою Українського інституту
національної пам'яті (протокол № 2 від 26 серпня 2011 року)*

Головний редактор – Солдатенко В.Ф., доктор історичних наук,
член-кореспондент НАН України

Заступники головного редактора:

Кривошея В.В., доктор історичних наук

Веденєєв Д.В., доктор історичних наук

Відповідальний секретар – Омельченко О.В., кандидат історичних наук

Редакційна колегія

Бойко О.Д., доктор політичних наук,

Буряк Л.І., доктор історичних наук,

Вашкевич В.М., доктор філософських наук,

Верба І.В., доктор історичних наук,

Ганжуров Ю.С., доктор політичних наук,

Левенець Ю.А., доктор політичних наук, академік НАН України,

Любовець О.М., доктор історичних наук,

Олійник Б.І., академік НАН України,

Онищенко О.С., доктор філософських наук, академік НАН України,

Рафальський О.О., доктор історичних наук,

Смолій В.А., доктор історичних наук, академік НАН України,

Табачник Д.В., доктор історичних наук, академік НА правових наук України,

Шемшученко Ю.С., доктор юридичних наук, академік НАН України

Державотворчі та цивілізаційні здобутки українського народу.
Д36 **Національна та історична пам'ять.** Збірник наукових праць.
Випуск 1. – К.: Стилос, 2011. – 332 с.

ISBN 978-966-2399-10-3

У збірнику вміщено наукові статті, присвячені теоретичним проблемам національної пам'яті, впливу на національну пам'ять державотворчих та цивілізаційних здобутків українського народу, важливих подій та процесів вітчизняної історії, місцю національної пам'яті у суспільно-політичному житті України.

УДК 94(477):351.858
ББК 63.3(4УКР)63

*Збірник заснований 2011 року
Виходить щорічно*

ISBN 978-966-2399-10-3

© Український інститут національної пам'яті
© Камінська А., обкладинка, 2011
© ТОВ «Стилос», видання, 2011

ВІД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Національна пам'ять виступає важливою складовою самоідентифікації та консолідації народів, що населяють Україну, в єдину громадянську спільноту – Український народ. Відновлення й збереження колективної пам'яті про державотворчі традиції, цивілізаційні досягнення, бойову й трудову звитягу, історичні трагедії сприятиме єднанню громадянства та мобілізації духовних сил й будівничого потенціалу Українського народу, його утвердженню як рівноправного суб'єкта системи міжнародних відносин, збереженню державного ладу та територіальної цілісності України. Національна пам'ять сприятиме творчому використанню історичного досвіду та цивілізаційної спадщини, кращих рис традиційної ментальності українського народу, безперервному духовному зв'язку між поколіннями, вихованню поваги до спільного минулого, гордості за досягнення предків й пошани до їх жертвності.

Існують різні наукові погляди щодо змісту поняття «національна пам'ять», і колективне завдання науковців, зокрема, полягає у подальшому розвитку понятійно-категоріального апарату студій цього важливого феномену духовно-культурного буття нації. Водночас зрозуміло, що національна пам'ять є органічним явищем суспільної свідомості і може розумітися як збережена українським народом сукупність знань, уявлень та ціннісних оцінок тих подій минулого, які справили вирішальний вплив на його державне становлення, політичну самоідентифікацію, державотворчі й цивілізаційні досягнення та консенсусно сприймаються у суспільстві як найбільш значущі для його самозбереження, консолідованого існування та конструктивного розвитку у майбутньому.

Національна пам'ять має своєю основою історичну пам'ять українського та інших народів України. При цьому історична пам'ять включає у себе суспільно значущу ретроспективну інформацію та її усвідомлення, ціннісні оцінки, які закарбувалися у свідомості та національному характері народів, в їх духовній та матеріальній культурі. Вона є життєво важливим духовним атрибутом української політичної нації.

Дослідження проблем національної та історичної пам'яті міцно посіло місце одного із провідних та перспективних напрямів

розвитку історичної науки в Україні. Це не випадково збіглося із процесами розбудови суверенної держави, формування сучасної української спільноти та політичної нації, закономірною складовою яких є пошуки історичного підґрунтя нової громадянської ідентичності за умов поліетнічного складу населення та соціокультурних відмінностей між регіонами.

Політика національної пам'яті виступає важливою складовою гуманітарної політики держави. Під політикою національної пам'яті можуть розумітися цілеспрямовані, унормовані з конституційно-правового погляду, науково обґрунтовані зусилля держави й суспільства, спрямовані на виявлення, збереження, утвердження у суспільній свідомості пам'яті про найбільш значущі для відтворення й життєдіяльності політичної нації події та процеси минулого в інтересах суверенного державотворення й цивілізаційного поступу України. Реалізація політики національної пам'яті потребує зусиль держави й суспільства, повинна здійснюватися на довгостроковій, нормативно визначеній основі, керуючись актуальними потребами стратегії розвитку України у XXI столітті.

Важливою передумовою забезпечення ефективності політики національної пам'яті, виведення її з-під впливу конфронтаційних політизованих впливів є її ґрунтовне наукове та аналітичне забезпечення. У зв'язку з цим постають завдання:

- цілеспрямованого й безперервного наукового та аналітичного забезпечення державної гуманітарної політики та збереження національної пам'яті українського народу;

- активізації дослідження теоретико-методологічних та науково-практичних проблем функціонування механізмів національної пам'яті, їх впливу на суспільно-політичний та духовно-культурний розвиток українського народу;

- поглибленого вивчення подій і процесів вітчизняної історії, які справили вирішальний вплив на розвиток держави та історичну свідомість українського поліетнічного народу;

- посилення уваги суспільства до вузлових подій та процесів вітчизняної історії, забезпечення зміцнення ідейно-духовної єдності та політичної ідентичності української нації;

- сприяння поширенню серед міжнародної спільноти, з урахуванням національних та безпекових інтересів України, науково

обґрунтованої інформації щодо історичних підстав легітимності та територіальної цілісності України.

Наукове та аналітичне забезпечення формування державної політики національної пам'яті безпосередньо покладаються на Український інститут національної пам'яті (УІНП) як науково-дослідну установу, яка перебуває в управлінні Кабінетом Міністрів України. Відповідно до Положення, затвердженого Постановою КМ України від 31 січня 2011 р., Інститут проводить фундаментальні та науково-прикладні дослідження пріоритетних проблем національної пам'яті українського народу, і передовсім:

- закономірностей та особливостей розвитку національної пам'яті як феномену свідомості українського народу, її впливу на формування громадянського суспільства, української політичної нації, суспільно-політичних процесів в Україні, її міжнародних зв'язків;

- теоретико-методологічних аспектів формування політики національної пам'яті як складової гуманітарної політики в Україні;

- функціонування національної пам'яті та історичної свідомості громадян за умов багатонаціонального складу населення та регіональних відмінностей в Україні;

- впливу на національну пам'ять державотворчих традицій, спадщини різних історичних форм державності в Україні, цивілізаційних досягнень українського народу, минулого його боротьби за свободу та соборність України.

Водночас важливим є вивчення й творче сприйняття створеного зарубіжними вченими солідного наукового доробку у царині національної та історичної пам'яті, адже в іноземних державах (включаючи посткомуністичний та пострадянський простір) спостерігається справжній спалах інтересу до зазначених проблем.

Відтак, на нашу думку, назрілою є необхідність запровадження наукового періодичного видання, яке б спеціалізувалося на висвітленні усього спектру теоретичних та науково-практичних проблем національної та історичної пам'яті. Це сприяло б консолідації наукових сил, плідному обміну думками щодо виникнення та дії непростих механізмів впливу минулого на свідомість й суспільно-політичні діяння сучасників, міжнародне становище

України, міжнаціональні стосунки, підводило б основу під формування науково обґрунтованих рекомендацій у сфері реалізації гуманітарної політики.

До першого випуску наукового збірника увійшли статті співробітників УІНП, інших наукових установ та вищих навчальних закладів, котрі у своїй творчості звертаються до різних аспектів проблеми впливу вузлових подій історії на сучасність.

Вміщені матеріали присвячені теоретико-методологічним проблемам національної та історичної пам'яті, розробці відповідного понятійно-категоріального апарату, розгляду впливу на національну пам'ять Другої світової війни та інших значущих подій та процесів вітчизняної історії, сучасному стану національної пам'яті як складової суспільної свідомості українського народу, регіональному виміру пам'яті про минуле тощо.

Виступаючи з ініціативою відкриття нового наукового видання, Український інститут національної пам'яті запрошує колег-науковців України та зарубіжних держав до співробітництва на його сторінках.